

סוכה נד

משה שווערד

1. רשימות שיעורים (רי"ד סולובייצ'יק) מסכת סוכה דף נג עמוד ב

שם. במצות חצוצרות. מפשטות הפרשה (במדבר, פרק י') נראה שבתקיעת החצוצרות קיימות ג' מצוות שונות, ויש לעמוד על טיבן:

(1) מצות תקיעה לשם הקהלת העם. לכאורה לא נהגה מצוה זו אלא לשעה - בימי משה בלבד. ברם לפי הנ"ל גם מצוה זו נוהגת לדורות בפתיחת השערים במקדש, וגם בתקיעת החצוצרות בע"ש במקדש.

(2) מצות תרועה בעת צרה. עיין ברמב"ן בסי' מ (מצוה ה') המונה אותה למצות תפלה בעת צרה והיא מצוה לעצמה. מצוה זו מחייבת תרועה בחצוצרות בתעניות. והנה חז"ל (בשבת דף ט ב) אומרים "תענית ציבור איכא כנופיא". ויש להתבונן ביחס שבין תענית לכנופיא. ומסתבר שבתרועות בחצוצרות בתעניות יש שני קיומי מצוות: א) תרועה בעת צרה; ב) תרועה להקהלת העם. עת צרה מחייבת הקהלת העם שיבוא בכינופיא להתפלל, להריע, לצום ולשוב בתשובה על צרתם. וכן אמרה אסתר "לך כנוס את כל היהודים וצומו וגו'". ונראה דציבור של עשרה עומדים במקום הכלל ישראל כולו דעשרה הן עדה. "ונקדשתי בתוך עדת בני"י" - עדת עשרה היא ישראל כולו וככל הצבור. בתענית צבור - יש דין צרה לכלל ישראל, ועשרה שצמים מקיימים צום עבור כל העם. משום כך מחייב הצום כינופיא, דבכל תענית צבור יש קיום תענית של הקהלת ישראל וכינופיא. יוצא דהתקיעות בתעניות גם הן תקיעות להקהלת העם.

(3) מצות תקיעות של שמחה בעת הקרבת קרבנות הציבור שבמקדש. התקיעות הללו הן קיום שמחה המתקיימת ע"י שירת הכהנים. ויל"ע לגבי התקיעות של שאיבת המים באיזו מצוה נכללות. ומסתבר כי בכלל המצוה האחרונה הן - בתקיעות של שמחה, "וביום שמחתכם ובמועדיכם גו' ותקעתם וגו'". יש בתקיעות לשאיבת המים ולהבאתם קיום מצות שירה של שמחה במקדש ושל שמחת יום טוב. ואעפ"כ אין תקיעות אלו חלות בגוף של קרבן צבור אלא קיום דשמחה ושירה הן במקדש.

2. גליוני מנחת חן

גמ' מהו דתימא אפי' כרבנן. לפי פירש"י מותר אפי' לר"י להפסיק כדי נשימה, וכן שיטת התוס' בד"ה מהו דתימא, והמאירי. אולם הריטב"א חולק וס"ל דאסור להפסיק אפי' בנשימה, וצריך לתקועם בנשימה אחת. והנה אף דאנן לא קי"ל כר"י דתקיעה ותרועה אחת רק כרבנן דב' מצות הם, מ"מ יש נפק"מ גם לדידן.

דהנה יש מחלוקת גדולה בראשונים אי בתשר"ת השברים תרועה צריך נשימה אחת, או בהפסק כדי נשימה.

במור מביא ב' דיעות וכן בשו"ע או"ח (סי' תק"צ) והמחבר כתב דתקיעות דמיושב בנשימה אחת, ודמעומד בב' נשימות, ורמ"א פסק דהכל בב' נשימות, (ויש מנהגים שונים איך לנהוג).

וכתב הריטב"א דמכאן למדנו לדברי חכמים בסימן תשר"ת דאסור להפסיק בנשימה, דכמו לר"י דתקיעה ותרועה אחת, אסור להפסיק בנשימה, ה"נ לחכמים שהשברים והתרועה אחת (במקום תרועה) אסור להפסיק.

ואילו להני ראשונים דעושין ב' נשימות כתב המרדכי ובהגהות אשרי (במס' ר"ה) שזה לפי פשט רש"י, דאפי' לר"י מותר להפסיק בכדי נשימה, והלשון "ולא כלום" לאו דוקא.

ונמצא דמחלוקת הראשונים אליבא דר"י נפק"מ גם לדידן להלכה אליבא דרבנן בענין שברים תרועה.

3. רשימות שיעורים (רי"ד סולובייצ'יק) מסכת סוכה דף נד עמוד א

שם. בגמ' - מ"ט דראב"י כו' ורבנן סברי. עיין ברש"י והסוגיא לכאורה תמוהה ומשוללת הבנה.
ובביאור יש לעיין במצוות נסוך המים וערבה בחג - האם שתי מצוות מיוחדות לעצמן הן או דמצטרפות לקיום מצוה א' ומהוות מצוות המזבח בחג. ונ"ל דזהו יסוד המחלוקת בין רבנן לראב"י, כי רבנן סוברים שמצוות זקיפת הערבה ומצוות נסוך המים קיום מצוה אחת הן; כלולות בהלל"מ אחת: עשר נטיעות, ערבה, ונסוך המים הלל"מ, ויסוד ההלל"מ הוא דמצוות המזבח בחג מקיימים בזקיפת ערבות ונסוך המים ביחד, והיתה מסורת לתקוע למצוה זו דוקא י"ב פעמים. ומשום כך סוברים שהתקיעות במעלה העשירית לנסוך המים דוחות את התקיעות ע"ג המזבח בעבור זקיפת הערבה. רש"י מסביר שמעלה העשירית מקום מסוים הוא, ונראה שר"ל שהתקיעות באות לעורר את העם שבמקדש לכוון לבם ועיניהם למצוות המזבח - של מים ושל ערבה, וכשתוקעים במעלה העשירית - מתגברת תשומת לבם של העם שבמקדש ואינם מסיחים דעתם ממצוות המים וערבה, ממצוות המזבח שבהג, ולפיכך דוקא עליה תוקעים.
כל זה לרבנן, אבל שיטת ראב"י היא שמצוות המים והערבה שתי מצוות הן. ועל כן אין תקיעות של אחת מהן עולות לשניה. לדעתו - חייבים לתקוע בשביל מצוות הערבה בעצמה, לפיכך מחייב את התקיעות שע"ג המזבח ודוחה את התקיעות מע"ג המעלה העשירית.
ועיין ברש"י שחוקר האם זקפו את הערבה בעת נסוך המים. מוכח מכך שסובר שקיים צרוף בין נסוך המים וזקיפת הערבה, כי שתיהן מצוה אחת הן של המזבח בחג הסוכות. מאידך פשטות דברי הרמב"ם מורה דס"ל שהן מהוות שתי מצוות נפרדות ואינן מצטרפות כלל - שלא כרש"י.

4. מהר"ץ חיות מסכת בבא קמא דף מב עמוד א

גמרא כי אתא רב חגי מדרומא אייתי מתניתא בידו. נ"ב הרבה פעמים בש"ס מצינו ענין דרומא וצריכים לפרש הנה ידוע דהן במשך בית שני והן אחר החורבן היתה התורה מצויה בארץ הצבי בירושלים בלשכת הגזית שמשם הוראה יוצאת לכל העולם ואח"כ ביבנה מושב הנשיאים שושלתא דהלל ור"ג הזקן. ורק אח"כ בזמן דנחת רב לבבל רבו שמה הישיבות וארכו להם הימים לפינת התורה עד תום זמן הגאונים. והנה אמרינן (פסחים ע"ב) יהודא בן דורתאי פירש מן החכמים וישב לו בדרום מפני דס"ל חגיגה דוחה שבת ומקש' הש"ס שם ואנן טעמא דפרושים ניקום ונגמר פירש"י הפורשים מן החכמים ור' יהודה זה קבע שם ישיבה גדולה ללמוד התלמידים והיו שנואים מאד אצל החכמים ועי' ירושלמי פסחים ר"פ מקום שנהגו ר' שמלאי אתי לקמי דר"י אלפן אגדא א"ל מסורת בידי שאין מוסרים אגדה לא לבבליים ולא לדרומים מפני שהם גסי רוח ומעוטי תורה ועי' (פסחים נח ע"ב) נזכר כיוצא בזה על לוד כי לוד היה בארץ יהודה דרום לירושלים. ובירושלמי פ"ק דסנהדרין אמרו בהדיא אין מעברין השנה בלוד מפני שהם גסי הרוח ומעוטי תורה ע"ש ועי' סה"ד אות ר' שמלאי והנה מספר הגמרא כאן אף על פי ששנואים היו הדרומיים בעיני חכמי בבל וחכמי א"י בכל זאת את הטוב קבלו מהם וסייעו מן ברייתא שהובא מדרום בפרט שמצינו בירושלמי פ' הוראה ר' יוחנן הלך מיעבד שלום בדרומה היינו לקרב את החכמים מדרום שהי' מרוחקים עד כה:

5. ספר במדבר פרק י

- (ב) עשה לך שתי חצוצרות כסף מקשה תעשה אתם והיו לך למקרא העדה ולמסע את המחנות:
(ג) ותקעו בהן ונועדו אליך כל העדה אל פתח אהל מועד:
(ה) ותקעתם תרועה ונסעו המחנות החנים קדמה:
(ו) ותקעתם תרועה שנית ונסעו המחנות החנים תימנה תרועה יתקעו למסעיהם:
(ז) ובהקהיל את הקהל תתקעו ולא תריעו:
(ח) ובני אהרן הכהנים יתקעו בחצוצרות והיו לכם לחקת עולם לדרתיכם:
(ט) וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצר אתכם והרעתם בחצוצרת ונזכרתם לפני ידוד אלהיכם ונושעתם מאיביכם:
(י) וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשכם ותקעתם בחצוצרת על עלתיכם ועל זבחי שלמיכם והיו לכם לזכרון לפני...

6. רש"ש מסכת סוכה דף נד עמוד א

גמרא שכבר נאמר ותקעתם בחצוצרות כו'. לכאורה הל"ל שכבר נאמר ותקעו בהן ונראה דהש"ס מפרש דהאי ובני אהרן כו' לא קאי רק אדלקמי' והראי' מדמסיים ביה והיו לכם לחזוקת עולם כו' והנך דלפניו לא נהגו אלא במדבר:

7. תוספות מסכת סוכה דף נד עמוד א

שייר ערב הפסח - שיש בשחיטת הפסח עשרים ושבע תקיעות שהפסח נשחט בשלש כתות כת אחר כת כדתנן בתמיד נשחט (פסחים דף סד.) וכל כת קוראה את הלל שלש פעמים שהיו פסחיהן מרובין והם טעונים הלל בשחיטתן ולא היו מספיקין לשחוט פסחיהם כל כת וכת עד שיקראוהו ג' פעמים ואף על גב דתנן ואף על פי שלא שלשו מימיהן היינו לא גמרו פעם שלישית אבל מיהו אין כת שלא היתה גומרתו שתי פעמים ומתחלת בו פעם שלישית ואין חסר מן התקיעות כלום שבתחלת קריאה תוקעין ובכל קריאה שלש תקיעות כך פירש בקונטרס ואין הלשון משמע כן דתנן התם קראו את ההלל אם גמרו שנו ואם שנו שלשו אף על פי שלא שלשו מימיהן משמע שאפילו כת ראשונה לא התחילה פעם שלישית מעולם ועוד משמע שבראשי פרקים היו תוקעין כדאשכחן בסוף מסכת תמיד גבי שיר של תמיד דברו הלויים בשיר הגיעו לפרק תקעו והשתחוו העם על כל פרק תקיעה ועל כל תקיעה השתחואה ושני פרקים יש בהלל מדר' יהודה דאמר מימיהם של כת שלישית לא הגיעה לומר אהבתי משמע דאהבתי הוא תחילת הפרק והודו נמי תחילת הפרק כדאמרינן פרק לולב הגזול (לעיל דף לח: ושם) מכאן שמצוה לענות בראשי פרקים והם היו תוקעין בתחלת ההלל שלש תקיעות כדתנן פרק תמיד נשחט (פסחים דף סד.) ננעלו דלתות העזרה תקעו והריעו ותקעו וכן לכל פרק ופרק נמצא להלל אחד תשע תקיעות וכן לכל כת וכת ואין לך כת שלא היתה גומרת הלל אחד לרבנן נמצא לשלשה כתות שלשה הללות ובהן כ"ז תקיעות אפילו כשלא היו שונות את ההלל כלל וכשהיו שונות נפישו תקיעות טובא אלא הני דפסיקי ליה קאמר דשייר והא דתנן אין מוסיפין על מ"ח הוה מצי לאקשוויי זימנין דמוסיפין כגון היכא דשונות את ההלל אבל בלאו הכי פרכינן עלה מערב הפסח שחל להיות בשבת דנפישו לרבי יהודה ולרבנן ומשני כיון דליתיה בכל שנה לא קא חשיב ומה שפירש בקונטרס שהכת קוראה את הלל לא היתה הכת קוראה אלא הלויים קוראים וכן איתא בתוספתא דפסחים הלויים היו עומדים על דוכנן ואומרים את ההלל בשיר אם גמרו שנו ואם שנו שלשו ואע"פ שלא שלשו מימיהם א"ר יהודה מימיהם של כת שלישית לא הגיעה לומר אהבתי כלומר לא הגיעו הלויים לומר אהבתי בשחיטת פסחיהן.

8. גליוני מנחת חן

באופן התקיעות יש מחלוקת רש"י ותוס' דלרש"י החשבון דכ"ז תקיעות דכל כתה קרא ג"פ הלל וכל קריאה ג' תקיעות, משא"כ התוס' סברי, דחד הלל גופי' נחלק לג' פרקים, פרק א' אהבתי, ופ"ב הודו, וא"כ תקעו ג' תקיעות בכל פרק ופרק ונמצא דחד הלל עצמו הי' לו ט' תקיעות.

עוד הקשו בתוס' על רש"י [ורמב"ם (פ"א מק"פ הי"ב)] שכתב דבשעת שחיטת הפסחים הכתות עצמם היו קוראין הלל, ובתוס' הקשו דמפורש בתוספתא דפסחים "הלויים היו עומדים על דוכנם ואומרים את ההלל בשיר".

אולם בחי' מרן רי"ז הלוי (הל' ק"פ) הקשה דרש"י סותר עצמו, דרש"י עצמו בערכין (דף י' ע"א) בהא דאמרי' י"ב יום בשנה החליל מכה לפני המזבח, בשחיטת פסח ראשון וכו' ופירש"י "והיו הלויים משורדין בפה את ההלל".

ותירין דתרי דינים איכא בשחיטת הפסח, חדא הדין דעל זבחי שלמיכם האמור בחצוצרות דמרבין מיני' גם זביחת הפסח, דתני' בספרי פ' בהעלותך "ועל זבחיכם" זו זביחת הפסח, ובהך ריבויא נכלל בין דין חצוצרות וגם דין שיר של קרבן הנאמר ע"י לויים, כמו כל הקרבנות הנכללין בהך קרא כמבואר בערכין י"א, דמקרא דעל עולותיכם ועל זבחי שלמיכם דכתיב גבי חצוצרות ילפינן מיני' גם לשיר של לויים [היינו דחצוצרת ושירת הלויים הולכין תמיד יחד].

ועוד איכא בפסח דין מסויים של אמירת הלל שטעון הלל בעשייתו, כמבואר בפסחים צ"ה: "אפשר ישראל שוחטין את פסחיהן ונוטלין את לולביהן וא"א הלל" וסובר רש"י דשני דינים נפרדים הם, א) הדין דפסח טעון שיר דהוא דין שיר של קרבן הנאמר בקרא דעל זבחיכם, וזה דוקא בלויים כמו כל שיר של קרבן, אולם יש דין מיוחד בפסח, שטעון הלל בעשייתו, והוא דין בפ"ע שאינו שייך כלל לדין שיר של קרבן רק הוא אמירת הלל בעלמא, כמו הלל של שעת אכילה. ולכך סובר רש"י דהך הלל נאמר ע"י הכתות עצמם בשעת שחיטה, אבל מ"מ זה ודאי דעכ"פ

גם הלויים אמרו שירה בשעת שחיטת הפסח משום הדין השני דשיר של קרבן.

9. רשימות שיעורים (רי"ד סולובייצ'יק) מסכת סוכה דף נד עמוד א

שם. תוס' ד"ה שייר. יש ב' מחלוקות בין רש"י ותוס' בדין הלל ותקיעות בזמן שחיטת הפסחים: לפי רש"י תקעו ג' פעמים לכל ההלל והכת בעלי הקרבן קראו את ההלל דפסחים, ואליבא דהתוס' תקעו ג' פעמים בכל פרק ופרק של ההלל והלויים שרו את ההלל דפסחים. ונראה, כי ביסוד הדברים יש כאן רק מחלוקת אחת, דיש לדון בדין ההלל והתקיעות דפסחים, האם הם קיום קרבן או"ד אינם קיום בהקרבת הקרבן אלא דין שירה בעלמא (עיין לעיל בשיעורים). ונראה דבכך פליגי רש"י ותוס'. לפי תוס', ההלל והתקיעות על פסחים מהווים מצוות קרבן, ולכן זקוקים הפסחים לשירת הלויים ולתקיעות על כל פרק ופרק כדין שאר הקרבנות. מאידך לרש"י, ההלל והתקיעות דפסחים אינם חלות דין שירה על גוף קרבן - אלא הם ממצוות שירה בעלמא - דהיינו קיום שירת החג. ובהתאם לכך, גם ישראלים שרים הלל זה, ולפיכך, התקיעות אינן דוקא על כל פרק ופרק, כבשירת קרבנות אחרים, אלא על כל החפצא דהלל של החג. ועיין ברמב"ם (פ"א מק"פ ה"א - י"ב) הפוסק כרש"י שתוקעין בהקרבת הפסחים ג' פעמים בעבור כל ההלל, ועכ"ז כותב שהלויים הם השרים את ההלל, ולכאורה שיטתו צ"ע. ונ"ל, כי סובר מעיקרא דדינא כרש"י, דהיינו, שאין בפסח חלות שירה על גוף הקרבן, ולכן פוסק שאין תוקעים בו על כל פרק ופרק כמו שתוקעים בשירת קרבנות אחרים. אך סובר שבכל זאת יש זכות ללויים לשיר את ההלל של פסחים. שמאחר שיש מעשה שירה במקדש - לומר הלל של החג בשעת הבאת הפסחים - יש זכות קדימה ללויים לשיר אותה. והגם שבמצות הלל זו אין שירת הלויים לעיכובא, שהרי אינה חלות שירה על הקרבנות ששרים על יין נסכים, ובפסח הואיל ואין יין אין בו חלות שירה על גוף הקרבן, מ"מ יש במקדש זכות קדימה ללויים לשיר. ברם בדיעבד, נ"ל, שהרמב"ם ס"ל כרש"י, שבשירת ישראלים יוצאים ידי מצות ההלל דפסחים כי אין ההלל חלות שירה על גופו של קרבן הפסח אלא מדין הלל החג הוא, ולפיכך גם ישראלים שרים. ונראה להוסיף דכשהלויים שרים הלל יש קיום שירה במקדש, דלויים מעכבים בה, וגם שירה מדין החג, אבל כשישראלים שרים יש רק הקיום דשירת החג אבל לא חלות שם שירת המקדש. על כן לכתחילה צריכים לויים לשיר לקיים דין שירת המקדש.

10. רש"י מסכת סוכה דף נד עמוד ב

לא היו מבדילין - על הכוס בין קודש לקודש כדרך שמבדילין משבת ליום טוב - דהתם הוא שהיוצא חמור, והנכנס קל, אבל כאן הנכנס חמור, כיוצא לענין כל איסור מלאכה - והוא אמרין דברי הכל היא - בין לרבי ישמעאל בין לרבי עקיבא, דפליגי גבי חלבי שבת קריבין ביום הכפורים מיתוקמא.

11. חידושי הריטב"א מסכת סוכה דף נד עמוד ב

ולמוצאי שבת לא היו מבדילין. פי' חל להיות יוה"כ באחד בשבת לא היו מבדילין בתפילה למוצאי שבת שהרי קדושה אחת הן ואין צריך לומר שאין מבדילין על הכוס דהא ליכא כוס כדאמרין התם (עירובין מ' ב') גבי זמן דיוה"כ, אבל למוצאי יוה"כ בליל יום ב' היו מבדילין כשם שמבדילין בכל מוצאי יוה"כ, משא"כ בט' באב שחל להיות באחד בשבת שכיון שנדחת במוצאי שבת הבדלה על הכוס דליכא כוס, נדחת לגמרי ואין לה תשלומין, ואפילו למאן דאמר שאם לא הבדיל במוצאי שבת מבדיל והולך עד יום רביעי כדאיתא בפרק ערבי פסחים (פסחים ק"ו א'), שאני הכא שאין חיוב הבדלה על הכוס במוצאי שבת זו שהוא ליל תשעה באב, שלא קבעו הבדלה על הכוס כשהענינו אלא כשהעשירו כדאיתא בברכות (ל"ג א'), וכל ישראל עניים מרודים בלילה זו ולא חיובהו הבדלה על הכוס ונדחה לגמרי. מורי נר"ו בשם רבו רבינו הגדול ז"ל.

12. רש"ש מסכת שבת דף קיד עמוד ב

ד"ה לא היו מבדילין בתפלה כו'. ובסוכה פי' על הכוס. ונ"ל דכאן הולך בשיטת הסוברים בטור או"ח סי' תקנ"ט באם חל מילה בט"ב ל"י על הכוס להטעים לתינוק מטעם דאתי למסרך. ובסוכה אזיל בשיטת נכדיו רשב"ם ור"ת הביאום התוס' לקמן בפ' תולין ובעירובין (מ ב') ודלא כדעת הטור שם שכ' דלכ"ע בט"ב שחל במו"ש ל"י על הכוס. אלא דס"ל כיון דלא איקלע בכל שתא ל"ח לאסרוכי:

13. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין פרק ו הלכה י

ראש חדש שחל להיות בשבת שירה של ראש חדש דוחה את שירה של שבת כדי לפרסם שהיום ראש חדש.

14. כסף משנה הלכות תמידין ומוספין פרק ו הלכה י

ראש חדש שחל להיות בשבת וכו'. ברייתא בפרק החליל (דף נ"ד): ואע"ג דהתם אוקי רב ספרא מאי דוחה דוחה לקדם היינו כדי לתרוצי ברייתא אליבא דרבי אחא ומכיון דאיתותב התם ר' אחא נקטינן ברייתא כפשטא:

15. חידושי הריטב"א מסכת סוכה דף נד עמוד ב

ואמאי תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם. פי' כיון דהוה תרווייהו חיובא דיומא.

16. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין פרק ו הלכה ג

ואחר שזורקין את הדם מטיב זה שבהיכל חמש נרות ויוצאין שניהן מן ההיכל, ואלו שבבית המטבחים מפשיטין ומנתחין וכל אחד ואחד מעלה אבר שזכה בו לכבש, ונתנין האיברים מחצי כבש ולמטה במערבו, ושל מוספין היו נותנין אותן מחצי כבש ולמטה במזרחו, ושל ראשי חדשים נותנין על המזבח מלמעלה בין קרן לקרן במקום הילוך רגלי הכהנים כדי לפרסמו שהוא ראש חדש, ומולחין שם את האיברים וזורקין מלח על גבי הכבש אפילו בשבת, כדי שלא יחליק ויפלו הכהנים שם בעת הליכתן בעצים למערכה, ואף על פי שהמלח חוצץ בין רגליהם ובין הכבש הואיל ואין ההולכה הזאת עבודה אינן חוששין.

17. כסף משנה הלכות תמידין ומוספין פרק ו

ומ"ש ושל ר"ח נותנים על המזבח מלמעלה. בסוף שקלים משנה ושל ר"ח ניתנים על כרכוב המזבח מלמעלה ובירושלמי איזהו כרכוב המזבח אמה בין קרן לקרן מקום הילוך רגלי כהנים.

18. תוספות יום טוב מסכת שקלים פרק ח

ושל ר"ח נתנין מתחת כרכוב המזבח מלמטה - ה"ג רש"י במסכת סוכה ופירש של ר"ח איברים של מוספי ר"ח נתנין היו בכבש סמוך לכרכוב המזבח למטה הימנו מעט דהיינו בחצי העליון של הכבש שכל הכבש אורכו ל"ב

ואינו משפע ועולה אלא ט' אמות השש אמות מן הארץ לסובב והג' מן הסובב ולמעלה נמצאו שני שלישי אורך הכבש מן הארץ לסובב עד כאן דבריו. דמן הסובב עד הקרנות רק ג' אמות כמפורש ריש פרק ג' דמדות. וגירסת הר"ב על כרכוב המזבח מלמעלה וכן העתיקו התוספות דסוכה. וכך העתיק הרמב"ם בפרק ו' מהלכות תמידין ומוספין. וכתב ניתנים על המזבח מלמעלה בין קרן לקרן במקום הילוך רגלי הכהנים. וכן הוא בירושלמי. איזהו כרכוב המזבח אמה בין קרן לקרן מקום הלוח רגלי הכהנים. ונראה לי שזה מחזיק גירסת התוספות וסייעתם. דאי בגירסת רש"י א"כ מקום הנחתם בראש הכבש ממש. א"כ הכי הוה ליה למתני נתנין בראש הכבש ומאי מתחת וכו' ומלמטה. ובלי ספק שמפני זה הלשון שראה רש"י בגירסתו שלפניו נטה לפרש כרכוב על הסובב שסביב המזבח. והר"ב אע"פ שהיה לו גירסת התוס' והרמב"ם החזיק בפירוש כרכוב כפירוש רש"י. ואפשר שסובר דאיכא היכרא במאי דכולהו לא מנחי אלא מחצי כבש ולמטה והני מנחי מחציו ולמעלה. [וזה שדקדק לומר מחציו ולמעלה] דהיינו כו' אף על פי דלשון אינו במשנה אלא שהוא מפרש דסגי בחציו ולמעלה. ועוד דלפי הטעם שכתבתי לעיל בשם המפרש למסכת תמיד אי מנחי על הסובב ניחא טפי שיש עוד מקום להוליך בפעם שנית. אבל אי מנחי על מקום הילוך רגלי הכהנים אין כאן הולכה כלל אלא זריקה על המערכה בלבד. ולשתי הגירסאות טעמא דעבדינן שנוי בר"ח מפורש בגמ' דסוכה ובירושלמי דהכא. לידע שהוקבע ר"ח בזמנו ופירש רש"י האי חשיבותא עבדינן ליה להכירא שיכירו דפשיטא להו לבית דין שקידשוהו כהלכתו ולא יגמגם לב אדם עליו דרוב בני אדם לא ראו חדוש הלבנה [ע"כ]:

19. שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרפד:

אם חל ר"ח טבת בשבת, מוציאין ג' ספרים וקורין ו' בפרשת השבוע, **ב** ובשני קורא אחד בשל ר"ח ומתחיל: וביום השבת, ובג' קורא מפטיר בשל חנוכה ומפטיר: רני ושמחי....

20. מגן אברהם סימן תרפד: ב

ובב' קורא א' בשל ר"ח - דתדיר קודם ומפטיר רני ושמחי[?]. דהא דתדיר קודם היינו להקדי' אבל לדחות פרסומא ניסא עדיף ובתוספ' סוכה דף נ"ד ע"ב משמע דס"ל דאפי' לדחות תדיר קוד' ע"ש ויש ליישב:

21. דף על הדף סוכה דף נד עמוד ב

בגמ': אמר ר' יוחנן לידע שהוקבע החודש בזמנו וכו'. בשו"ע או"ח (סי' מ"ח) כתב המחבר: בשבת אומרים אצל פרשת התמיד פסוקי מוסף שבת, אבל לא בראש חודש ויום טוב, מפני שקורים בתורה בפסוקי מוסף, וכתב על זה הרמ"א: ויש אומרים שמזכירין גם מוסף ראש חודש, וכן נוהגין כדי לפרסם שהוא ראש חודש ע"כ.

במגן אברהם (שם סק"ג) הביא סמך לזה מהא דמבואר כאן בסוגיין שהיו נותנין איברי ראש חודש למעלה במזבח לפרסם שהוא ראש חודש, וכתב שם במחצית השקל: ואף על גב דפרסום זה ה' נצרך רק בזמן ביהמ"ק שהיו מקדשין את החודש עפ"י הראי', ולא היתה ידועה לרבים, ולכן הוצרכו לפרסמה, אבל בזמנינו שראש חודש הוא על פי סדר העיבור, וידוע לכל, ואם כן אין צריך לפרסמה, מכל מקום עושים זכר למה שהיו עושין בזמן שהיו מקדשין עפ"י הראי' ע"כ.

1. דף על הדף סוכה דף נד עמוד א

וכותב בספר משמר הלוי על סוכה (סי' פד): והנה בספר אחד מובא מ"ש ב"שבט יהודה" עדות "בן נכר נציב הרומיים", שהי' עד ראי' בירושלים בהקרבת קרבן פסח, ובתוך הדברים שם כתוב: "ושני עמודים גדולים גבוהים, עליהם שני כהנים בחצוצרות של כסף בידם, ותוקעים בהתחלת קרבן כל כת וכת כדי להשמיע לכהנים העומדים שם על דוכנם שיאמרו ההלל בקול רנה ותודה ובכל כלי שיר אשר להם, וכל הכלים היו מוציאין שם ביום ההוא, וכן בעל הקרבן אומר ההלל".

הרי שה"בן נכר נציב הרומיים" מספר ומסיח לפי תומו ממש ככל האמור ב"חדושי מרן רי"ז הלוי" הנ"ל: שהלויים [קורא להם "כהנים"] העומדים שם על דוכנם אמרו את ההלל בהתחלת קרבן כל כת וכת [דהיינו בהשחיטה] בקול רנה ותודה ובכל כלי שיר אשר להם, דהיינו שירה על הקרבן בכלי שיר, אחרי ששני

לויים תקעו להם בחצוצרות, ומלבד זאת: "וכן בעל הקרבן אומר ההלל", וזאת בלי ליווי של כלי שיר, אלא רק אמירת הלל, כך מסיח לפי תומו העד ראי' "בן נכר נציב הרומיים".

וראה זאת חכ"א והראה זאת לאחד הבנים של כבוד רבנו הגרי"ז זצ"ל ואמר זאת הבן לרבנו זצ"ל, בשם אומרו, שבספר הנ"ל מובא מ"שבט יהודה" עדות "בן נכר נציב הרומיים" שמספר מה שהי' בבית המקדש בהקרבת קרבן פסח ככל הנ"ל, בדיוק ממש כמו שביאר הגרי"ז זצ"ל בדעת רש"י כנ"ל.

ויען הגרי"ז זצ"ל ויאמר על אתר "מה?! מגוי הוא רוצה להביא ראי'?! ...!"

כלומר אין לדבריו של הגוי שום משקל של ראי' מהימנא, ואין דבריו ראויים להיות מובאים כלל לבית המדרש, ואפשר להביא ראיות לחידושי תורה ממשנה או גמרא או תוספתא או מכילתא או ספרא וספרי ומדרשים ושאר כל דברי חז"ל הקדושים, או מראשונים ואחרונים מאור עינינו, אבל אין שום זכות כניסה לבית המדרש במו"ו של תורה לדבריו של גוי אפילו לפי תומו...

עד כדי כך שע"י דבריו של הגוי לא נתיישב על לבנו [אפילו במשהו יותר מוקדם] אמיתות החידושי תורה, כי דברי הגוי כמאן דליתנייהו דמו...

2. דף על הדף סוכה דף נד עמוד ב

בגמ': מיתיבי ראש חדש שחל להיות בשבת שיר של ר"ח דוחה של שבת, ואי איתא לימא דשבת ולימא דר"ח.

החקרי לב (או"ח סי' לב) חקר אם בר"ח בבית המקדש אמרו גם בשחרית שירו של ר"ח או רק במוסף. והעיר דלכאורה יש לפשוט מקושית הגמרא כאן דבשחרית לא אמרו שירו של ר"ח, דאי תאמר דגם בשחרית שרו את של ר"ח, א"כ איך מוכיח מברייתא זו דאין תוקעין על כל מוסף ומוסף, נימא דבקרוב תמיד של שחרית איירי שבדאי לא היו בו ב' שירים, ושפיר קתני דשל ר"ח דוחה של שבת. וכתב החקרי לב דיש לדחות, דאי נימא דבשחרית איירי א"כ מאי שנא שיר של שבת דנקט, והא בכל ימי השבוע ר"ח דוחה שיר של אותו היום.

בשו"ת אבני נזר (או"ח סי' כ"ד אות ג') כתב להוכיח מדברי הגמרא אלו דבראש חודש אין שיר של ראש חודש רק במוסף ולא בקרבן התמיד, דאם נימא דגם בתמיד של בין הערבים היה שיר של ראש חודש, א"כ מה מקשה הגמרא כאן על ר' אחא בר חנינא מהברייתא ששיר של ראש חודש דוחה שיר של שבת, והלא י"ל דהברייתא מיירי בתמיד של בין הערבים ושפיר שיר של ר"ח דוחה לשיר של שבת ולא קשה מידי על רב ספרא. אלא ודאי שבתמיד של בין הערבים ליכא שיר של ראש חודש כלל ועל כרחך דהברייתא קאי על מוסף ושפיר קשה מזה על רב ספרא.

וכתב שם עוד (באות ד') דלפי זה יש גם ליישב מה דקשה בדברי הגמרא כאן דהקשה על תירוץ רב ספרא דדוחה בברייתא הכוונה לקדם, דתדיר ושאינו תדיר קודם, וקשה דקושיא זו היתה הגמרא יכולה להקשות גם קודם תירוץ רב ספרא דאמאי ראש חודש דוחה של שבת והלא תדיר ושאינו תדיר קודם, דהא דתדיר קודם הוא גם לדחות השאינו תדיר לגמרי כדאיתא במנחות (מט), ובתוס' כאן (ד"ה ואמאי) כתבו דבאמת בלא רב ספרא הי' יכול להקשות כן, אבל פשטות הסוגיא לא משמע כן.

אך לפי הנ"ל מיושב, דהיות ושיר של ראש חודש לא היה בקרבן התמיד, א"כ כאשר למדנו דשיר של ראש חודש דוחה שיר של שבת הכוונה דוחה לגמרי, דבמוסף אומרים שיר של ראש חודש ולא של שבת, לא קשה תדיר ושאינו תדיר קודם, דהלא שיר של שבת יש בין כה בקרבן התמיד, ואם לא ידחה שיר של ראש חודש את שיר של שבת במוסף, אז לא יהי' שיר של ראש חודש כלל, ושיר של שבת יהי' ג' פעמים, וע"כ ודאי באופן זה יותר כדאי שבמוסף יאמרו שיר של ראש חודש וידחה של שבת אף שהוא אינו תדיר, וע"כ לא קשה כלל תדיר ושאינו תדיר קודם.

ורק אחר תירוץ רב ספרא שאמרו במוסף גם שיר של שבת וגם שיר של ראש חודש, אלא דוחה הכוונה לקדם, אז שפיר קשה אמאי מקדימין של ראש חודש והלא תדיר ושאינו תדיר קודם, עיין שם. ועיין עוד במכתבי תורה לאדמו"ר זצ"ל מגור בעל האמרי אמת (מכתב קג) מה שכתב שם בזה ומה שהאריך הגר"צ אברמוביץ שליט"א שם.